

2,00€

núm. 70
febrer
2023



culturàlia

Revista cultural de Tàrraga



XXIV Premis Culturàlia

4 actualitat
Affresco
de Josep Minguell

10 memòria històrica
L'aviador
que va defensar
Tàrraga (1938)

16 reportatge
34 anys del Concurs
del Teatre Amateur
Ciutat de Tàrraga



Portada 70
Fotografia: Jaume Solé



Antoni Palou

Editorial

Intrahistòria cultural

Immersos en ple hivern, la dita indica que si la candelera riu, l'hivern és viu i va riure molt, així doncs tenim sis setmanes més de molt fred en aquest trasbalsat entorn climàtic. Sortosament, l'altre entorn, el cultural gosa de bona salut i la prova és la vitalitat de la nostra ciutat, una mostra evident la tenim en el centenari del pintor Jaume Minguell Miret i l'exposició iniciada al Museu de Tàrraga al maig de l'any passat, itinerant després, que ens ha permès gaudir una vegada més de l'expressionisme mural cromàtic de la seva obra, feliçment continuada pel seu fill Josep i culminada amb la pintura del presbiteri de la parròquia de Santa Maria de l'Alba, la llum de l'hora de l'alba, que enceta el dia i descobreix la ciutat de Tàrraga i els seus secans, digne colofó de la que alguns han batejat com la Capella Sixtina de Catalunya; faria referència a molts més actes, exposicions, conferències, que no podríem encabir i que cada setmana ens permeten fruit d'una proposta cultural variada, intensa i molt atractiva. A la revista que tot seguit fullejareu, podreu descobrir la història de Juan Lario, l'aviador que va salvar Tàrraga d'una tragèdia, intrahistòria en estat pur on podreu descobrir que la inquietud d'un sol home va evitar un bombardeig; també

són molt interessants els talents teatrals sorgits d'una modesta iniciativa, el concurs de teatre amateur on la BAT ha estat decisiva; capítol a part mereix la incursió teatral del nostre pintor Josep Minguell en l'obra "Affresco" dirigida per Llorenç Corbella que es va representar a Firatarrega el passat mes de setembre al molí del Talladell

Volem impulsar la nostra revista que aporta històries, cròniques i notícies que són importants en la trajectòria de la nostra ciutat i entorn, posant en relleu aspectes locals que no tracten altres mitjans i que com he referit, reflecteixen la intrahistòria del nostre entorn, aquest relat quotidià de tants targarins i urgellencs que forgen la nostra identitat i la projecten per tot el territori. Volem ser l'aparador d'aquestes notícies i esdeveniments i busquem la vostra complicitat i seguiment.

I finalment la nostra joia: els premis Culturàlia que aquesta passada edició han tornat a omplir l'Ateneu. Això ens anima a continuar treballant per a la pròxima edició, en la que celebrarem XXV anys, les noces de plata: posarem tot l'esforç i entusiasme per fer digna la trajectòria d'uns premis que reconeixen els mèrits socials i culturals de persones i entitats de la nostra ciutat, comarca i del nostre entorn. 🍷

sumari

Els articles publicats a *Culturàlia* només reflecteixen l'opinió de qui els signa. El Consell de redacció de la revista es reserva el dret de publicar o no les cartes adreçades al director i de resumir-ne els continguts.

2 editorial Intrahistòria cultural	3 notícies	4-5 actualitat Affresco de Josep Minguell	6-9 XXIV Premis Culturàlia 2022
10-13 memòria històrica L'aviador que va defendre Tàrraga (1938)	14-15 comarca Ressenya del llibre: Portes velles. Metà- fores del dibuix i de la paraula	16-17 reportatge 34 anys del Concurs de Teatre Amateur Ciutat de Tàrraga	
18-23 rutes Voltants del riu Gaià De Forès a Passanant La Vall del Lord i Sant Llorenç de Morunys			

culturàlia

Revista cultural de Tàrraga

Núm. 70 | Febrer 2023

Direcció
Antoni Palou - Centre Cultural de Tàrraga

Directora executiva
Roser Torruella

Redacció i correcció
Asmaa R. Bellahbib

Disseny i publicitat
Cristina Castells

Fotografia
Jaume Solé
Asmaa R. Bellahbib

Col·labora
Antoni Palou
Miquel Torres
Lluís Orozco
Montse Rubinat
Carles Domingo
Joan Ribó

Edició i màrqueting
Informació de Comarques, sl
Av. Catalunya, 65 < Tàrraga
Tel. 973 50 18 78
redaccio@comarquesdeponent.com
www.comarquesdeponent.com

Dipòsit legal: L-1528/98

Text: Asmaa R. Bellahbib

El festival Embarrat obre la convocatòria Nau 18



La creació contemporània arriba altre cop al Museu Trepat de Tàrrrega amb la novena edició de l'Embarrat, que se celebrarà entre el 26 de maig i el 4 de juny. El festival es referma com a aparador de nous talents artístics i com a plataforma de difusió i promoció de les seves obres. Així, la capital de l'Urgell aposta un any més per l'art avantguardista i transgressor, que tindrà l'antiga fàbrica J. Trepat com a escenari. Prèviament, l'Embarrat 2023 obre la convocatòria artística Nau 18, fins al 28 de febrer, dirigida a estudiants d'art, creadors i artistes de fins a 35 anys i de qualsevol disciplina plàstica, audiovisual o performativa. L'exposició col·lectiva tindrà lloc els dies del festival a la nau 18 del Museu Trepat.

La comissària convidada en aquesta edició és Anna Roigé, responsable de documentació del Centre d'Art La Panera de Lleida, la qual juntament amb Jesús Vilamajó, director del festival, s'encarregaran de la selecció de les obres que participaran en l'exposició. Enguany, la «Mare Terra» és el tema central de la convocatòria i l'eix temàtic de la mostra. Amb l'objectiu de contribuir a sensibilitzar la ciutadania sobre el moment inefable en què vivim, l'Embarrat convida a reflexionar en aquesta ocasió sobre els perjudicis que les societats han inferit al llarg dels temps al planeta Terra. 🌍

El Museu Tàrrrega Urgell restaura una obra del pintor Francesc Marsà

L'Ajuntament de Tàrrrega, a través del Museu Tàrrrega Urgell, ha dut a terme la restauració d'un quadre del pintor targarí Francesc Marsà Figueras (1900 – 1969) durant la segona meitat de l'any 2022. Es tracta d'un oli sobre tela pintat als anys 30 del segle passat a Barcelona en el qual Marsà plasmà un paisatge del Parc de la Ciutadella. Aquesta obra il·lustra l'etapa en la qual l'artista targarí va esdevenir un referent en el món de la pintura a Barcelona, ciutat on va residir entre els 13 i els 45 anys. El quadre, de 73 x 92 centímetres, havia pertanyut a la germana del pintor,



Fina Marsà. De fet, fou un regal de l'artista a la seva germana amb motiu del seu casament. L'Ajuntament de Tàrrrega va adquirir-lo l'any 2019 als hereus de Fina Marsà per tal que formés part del fons artístic del Museu Tàrrrega Urgell. La peça es posà en mans de Rosaura Janó, tècnica de restauració de l'empresa Kreit Restauro S.L, que durant el segon semestre de l'any passat hi va treballar al Centre de Restauració de Béns Mobles de la Generalitat de Catalunya. L'obra havia patit desperfectes a causa de trasllats, ambients de conservació poc propicis i altres causes, motiu pel qual perillava la fixació de la pintura sobre la tela. Presentava craquejats a la capa pictòrica i problemes d'aixecaments i pèrdues de pintura. Alhora, s'ha fet una neteja que ha permès veure els colors originals de l'obra. 🌍

La Sala Marsà acull una exposició d'il·lustracions de Montserrat Picas



La primera exposició que acull la Sala Marsà de Tàrrrega aquest 2023 és de caràcter intimista i aplega una vintena d'il·lustracions de l'artista plàstica Montserrat Picas (Barcelona, 1955) elaborades durant el 2020. Així, avui divendres s'ha inaugurat la mostra 'Paisatges interiors', que inclou una sèrie de 22 dibuixos fets amb llapis de grafit i de colors muntats sobre tela i tractats amb "gesso" amb els quals Picas va entomar el confinament, durant el qual es trobava en plena elaboració del procés de dol per la mort sobtada del seu marit dos anys abans.

Segons ha manifestat l'autora resident al Priorat en el decurs de la inauguració de l'exposició, "es tracta d'obra molt personal, que neix del dolor profund, però que també va aportar amor i curació a la meua ànima", atès que des de la mort del seu marit havia deixat les arts plàstiques de banda. Picas ha explicat que "vaig començar a dibuixar figura humana amb llapis sobre paper, però de seguida em vaig adonar que aquells dibuixos eren importants per a mi i vaig preparar bastidors amb paper per poder traslladar-los a un format més consistent". El resultat va ser una vintena llarga de peces que esdevingueren "una part importantíssima del procés de dol que em van permetre continuar treballant". La mostra romandrà oberta fins al 26 de febrer. 🌍



Text: Miquel Torres i Benet, historiador i president del Grup de Recerques de les Terres de Ponent

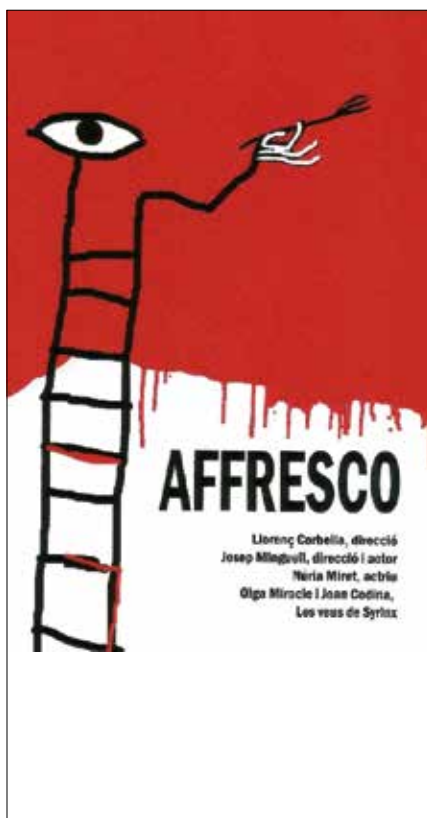


Affresco, de Josep Minguell

Josep Minguell treballant els murals al fresc de l'església de Santa Maria de l'Alba de Tàrrrega. Programa de la Fira de Teatre 2022.

No volem desapropiar per parlar en aquesta revista, o millor dit, d'escriure quatre ratlles sobre un esdeveniment cultural de l'any 2022 que ens ha deixat gratament sorpresos. Ens referim a l'obra de teatre *AFFRESCO*, interpretada per Josep Minguell –el pintor de murals–, i dirigida per Llorenç Corbella. Obra que es va poder estrenar a la Fira de Teatre de Tàrrrega i que es va representar a l'espai El molí del Talladell els dies 9 i 10 de setembre de 2022.

Certament, ens pensàvem que el pintor de murals al fresc, Josep Minguell, fill del també pintor de murals i artista polifacètic, Jaume Minguell, del qual aquest 2022-2023 en celebrem el Centenari del seu naixement, ens poguéu sorprendre en l'àmbit interpretatiu. Ens pensàvem que era un artista seriós, capficat en les seves creacions artístiques, de difícil accés, sobretot després de concedir-li, la Generalitat, la merescuda Creu de Sant Jordi, aquest mateix any 2022. Res més lluny de la realitat. S'ha mostrat un home proper, amable, poc seriós, divertit i de facilitat escènica. En paraules seves, "[...] de jove ja feia teatre a la Fira de Tàrrrega [...]". Bé, nosaltres encara el veiem jove i esperem que ens sorprengui moltes vegades més en tots els aspectes artístics.



Programa de l'obra *Affresco*.

L'obra que ens presenta i vam tenir el plaer de poder veure –no en podem explicar el final, atès que es tornarà a presentar aquest 2023 a Tàrrrega– consta de tres actes escènics ben definits; una bona estructuració de la direcció de l'obra, a càrrec de Llorenç Corbella, amb una llarga trajectòria de direcció a Fira Tàrrrega; una bona interpretació per part de l'actor principal, Josep Minguell, i un bon acompanyament de l'actriu Núria Miret, de la soprano Olga Miracle i de l'instrumentista Joan Codina.

Comencem per l'obra: *AFFRESCO*, que en italià, vol dir, "Tecnica di pittura murale che consiste nello stendere i colori, precedentemente macinati e diluiti in acqua, su uno strato di intonaco fresco". Entesos... Sorpren la vivacitat del nom en italià, en un moment en què se celebra els 100 anys de l'arrencada dels frescos de l'absis de l'església de Santa Maria de Mur, per part d'uns professionals italians, dirigits per Franco Steffanoni que s'enduren aquest patrimoni medieval català de Mur. Cent anys després, la companyia teatral Els Comediants, el juny de 2022, i en la mateixa església del castell de Mur, representaren una excel·lent obra: Mur guspira del MNAC, en clau còmica, que recordà la trista arrencada dels frescos. Però, el setembre del mateix any, l'artis-



Imatges del final de l'obra, quan Josep Minguell es fon amb el públic, concretament amb membres del Grup de Recerques, gratament contents i satisfets per la representació. Durant l'obra escènica no es podia enregistrar imatges.

ta targarí Josep Minguell, ens presentava amb el seu *Affresco*, no l'arrencada, sinó el procés de creació de la pintura muralista al fresc. La cara i la creu d'una història de frescos i de l'*affresco*, al nostre país.

Certament, el primer acte escènic ens mostra, de forma divertida, una passejada, o millor dit, una descoberta dels més grans pintors del fresc del Renaixement, molts d'ells citats i referenciats en *Le Vite de piú eccellenti pittori, scultori, ed architettori*, obra original italiana que conté una sèrie de biografies d'artistes escrites pel pintor i arquitecte del segle XVI, Giorgio Vasari. Considerada potser, una de les obres més influents sobre art del Renaixement italià, normalment coneguda com a *Vite* o *Le Vite*. Fons indispensable per conèixer la història de l'art, i que Josep Minguell ens ofereix magistralment en aquest primer acte. Senzillament excel·lent, agradable i divertidíssim.


El segon acte escènic se'ns presenta totalment diferent, és una lliçó magistral de l'art de la pintura al fresc, que abraça des del concepte de la musa inspiratòria, a l'inici creatiu d'una obra, passant per una classe magistral sobre els colors i el tractament dels pigments naturals. El director de l'espectacle, Llorenç Corbella, va explicar que han intentat que l'obra fos vistosa per a un públic no versat en l'art, però, que amb aquest muntatge es pretenia mostrar com treballa un pintor al fresc. D'acord, majorment tenim la imatge de Josep Minguell posat entre bastides i, segurament, ens mancava la perspectiva de veure'n el



procés pictòric. Excepcional recreació, ben acompanyada per l'actriu Núria Miret, com a musa i mestra de cerimònies. I per marcar els diferents estats i ritmes de l'obra, es conjuga l'acompanyament musical de la soprano Olga Miracle i de l'instrumentista Joan Codina. El resultat final d'aquest conjunt d'artistes és simplement, fantàstic i molt reeixit.

Quant al tercer acte escènic, què podem dir: senzillament sorprenent. Lògicament, no podem fer un espòiler de l'obra; la prudència ens marca el discurs, però podem avançar unes idees bàsiques. Llorenç Corbella deia, en la presentació oficial a Fira

Tàrrega, que era un espectacle teatral molt complex; i amb molts moments d'improvissació, hi afegia el mateix Josep Minguell. La publicitat que acompanyava l'obra de teatre ho feia en les següents paraules: "*Affresco*", un espectacle en què Josep Minguell pintarà en directe un mural al fresc a Fira Tàrrega". És a dir, veure un pintor en directe treballant un fresc. Minguell va reconèixer que està acostumat a treballar en silenci i aïllat; però amb *Affresco*, volia crear una pintura en poc temps davant la gent, atansant el món de la pintura al fresc al públic. Ho fa, ho aconsegueix magistralment, desborda les expectatives, fa emmudir el públic, gratament sorprèn pel gir creatiu de l'obra i, finalment, et rendeixes a l'artista.

Hem començat tastant la diversió de l'obra amb *La Vite* dels artistes; hem après sobre l'inici creatiu d'un artista i la recerca de la musa, de la idea i del color; per, finalment, adornar-nos que ens hem introduït en el procés pictòric d'un creador. El silenci i la descoberta, segon a segon, del traç i de la línia d'un fresc fet en viu, i en directe, ens mostra que estem davant d'alguna cosa més que una obra de teatre. És una excel·lència artística que fa emmudir qualsevol persona que traspuï sentiment artístic. El silenci del públic, al final de l'obra, deixa clar que Jaume Minguell és un artista del fresc, de l'escenificació teatral i un home que es mereix, sense cap mena de dubte, la Creu de Sant Jordi, que li ha lliurat el nostre país, aquest any 2022. 

Premis Culturàlia



La figura del guardó és obra de l'artista de forja targarina Josep Castellana

XXIV Premis C

Els Premis Culturàlia de Tàrrrega, que es van celebrar el dissabte 26 de novembre, van brillar de nou com a gran aparcador del treball, l'empenta i el talent de les comarques de Lleida. El Teatre Ateneu de la capital de l'Urgell va acollir dissabte, 26 de novembre del 2022, la gala de lliurament de la 24a edició dels guardons, atorgats pel Centre Cultural de Tàrrrega, una entitat que vetlla pel patrimoni i interessos culturals de Tàrrrega i del seu entorn, molt encrostada en la rica societat civil targarina, amb un passat considerable, un present vigorós i un futur prometedor, i la Regidoria de Cultura. Com ja és tradició, es van entregar



Foto de família dels guardonats.



Antoni Palou, director dels Premis Culturàlia.



Lo Pardal – Fundació Guillem Viladot, va ser representada pel president de la fundació, Jordi Viladot i el director, Pau Minguet, que van recollir el Premi Comarcal.



L'Escola d'Art i Superior de Disseny Ondara de Tàrrega fou distingida amb el guardó en la categoria artística.

culturàlia

cinc distincions a persones i entitats que destaquen per la seva tasca en favor de les humanitats, la promoció del territori i la seva identitat.

Arts plàstiques, cinema, música, literatura i periodisme van ser les variades disciplines reconegudes en la seva última edició. Així ho va posar en relleu l'alcaldeessa Alba Pijuan Vallverdú: "aquests guardons són cultura en majúscules i esdevenen una

font d'inspiració per a tots nosaltres". Per la seva part, la consellera d'Acció Exterior i Unió Europea, Meritxell Serret, la qual va participar en la celebració, en qualitat de convidada d'honor va afirmar que "la cultura ens nodreix i ens ajuda a avançar com a societat, com a persones i com a país". La pel·lícula 'Alcarràs' es va erigir com a un dels protagonistes de la vetllada en rebre el Premi Culturàlia intercomarcal. Guar-

donat amb l'Os d'Or a la Berlinale, escollit per representar Espanya als Oscar 2023 i un dels principals protagonistes dels Premis Gaudí d'enguany, el film ha estat reconegut per la seva reivindicació de la pagesia lleidatana i el món rural. Va recollir el guardó part de l'elenc encapçalat pels bessons targarins Joel i Isaac. La directora Carla Simón també va adreçar una salutació a través de la projecció d'un vídeo.

Premis Culturàlia



Marc Calderó, Eva Balcells i Lluís Agea, van recollir el guardó pel Festival de Música Paupaterres.



Part de l'elenc de la pel·lícula *Alcarràs*, encapçalat pels bessos.



Josep Castellà, agraint el guardó.



Un moment de la vetllada.

Un altre moment emblemàtic de la nit fou el Premi Culturàlia a la persona, concedit aquesta vegada al periodista i comunicador targarí Josep Castellà. Veterà cronista de l'actualitat local i prolífic activista cultural, Castellà va expressar la seva estima incondicional cap a la ciutat de Tàrrrega i la seva gent.

D'altra banda, el festival musical Paupaterres, que l'any vinent celebrarà el seu primer quart de segle de trajectòria, fou reconegut amb el Premi Culturàlia a l'entitat per difondre la diversitat cultural des de Tàrrrega. Van recollir el guardó Marc Calderó, Eva Balcells i Lluís Agea, que van posar en relleu el caràcter referencial del festival. El Paupaterres és un festival amb una programació orientada a infants i adults, targarins i forasters, i on la música es fusiona amb una gran varietat de continguts i disciplines: circ, artesanía i gastronomia. Al llarg de dos dies són més de 10.000 les persones que desfilen pel recinte del festival Paupaterres, que ha esdevingut cita ineludible de l'estiu targarí i de les terres de Ponent.

L'Escola d'Art i Superior de Disseny Ondara de Tàrrrega fou distingida amb el guardó en la categoria artística. El centre docent, els orígens del qual es remunten al 1777, arrelada al territori i amb entitat pròpia, que compta amb grans especialistes de l'àmbit de l'ensenyament de les arts plàstiques i el disseny i la qual ha sigut la seu de molts artistes de les terres de Ponent. És un centre de titularitat pública depenent del Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya. Els alumnes del centre van fer una actuació prèvia a la gala.

En l'àmbit comarcal es va homenatjar Lo Pardal – Fundació Guillem Viladot en suport a la commemoració del centenari del naixement del polifacètic creador agramuntí. La Fundació Privada Guillem Viladot va ser creada el 4 de desembre

premis Culturàlia



ons targarins Joel i Isaac, recollint el Premi Culturàlia Intercomarcal.



La presentadora de la gala, la targarina Mireia Ribó.



Públic assistent a la gala dels premis.

de 2001 i figura registrada al protectorat de Fundacions de la Generalitat de Catalunya amb el número 1647. Els seus objectius són donar a conèixer i difondre les obres literàries en prosa i poesia de Guillem Viladot, ja es trobin publicades o que siguin publicades al futur. L'exposició de l'obra artística de Guillem Viladot als edificis de "Lo Pardal", el seu manteniment, ús, i conservació. L'organització d'estudis, seminaris, cursos, conferències, col·loquis, publicacions, exposicions i qualsevol altra activitat relativa a l'obra de Guillem Viladot i també d'altres manifestacions artístiques. El guardó va ser recollit pel president de la fundació, Jordi Viladot i el director, Pau Minguet.

Prèviament, el president del Centre Cultural de Tàrrrega, Pep Vall, i el director dels Premis Culturàlia, Antoni Palou, van obrir la gala exalçant la cultura "com a eina clau que ens uneix i ens fa evolucionar". Precisament, la unió d'esforços va contribuir

a fer possible una gala tan lluïda, presentada per la targarina Mireia Ribó.

La gala de lliurament d'aquestes distincions va estar oberta a tothom i va incloure la projecció d'audiovisuals posant en relleu el perfil de les persones i entitats reconegudes, realitzats per Marc Andreu. La figura del guardó dels Premis Culturàlia va ser obra de l'artista targari de forja Josep Castellana. La vetllada va comptar també l'actuació del grup amb arrels urgellenques Corb Band, grup d'arrels urgellenques, que va amenitzar l'ambient. El disseny i la construcció de l'escenografia van ser, novament, proposta del targari Llorenç Corbella, la qual va estar inspirada en l'univers. Cal afegir que enguany el guardó de la Culturàlia va prendre vida amb la veu de la coneguda Teresa Robert.

A més de la consellera Meritxell Serret, la convocatòria va aplegar altres autoritats destacades com el president de la Diputació de Lleida, Joan Talarn, alcaldes de la comarca i representants de l'arc consistorial targari.

Segons Antoni Palou "en temps d'incertesa i intolerància, premiem trajectòries de persones i entitats que destaquem per l'esforç, la constància i el talent alhora que reivindicuem les comarques de Lleida i la pagesia mitjançant la distinció a la pel·lícula 'Alcarràs'". Per la seva banda l'alcaldessa de Tàrrrega, Alba Pijuan Vallverdú, ha destacat que enguany els premis "posen en relleu la diversitat de gèneres que inclou la Cultura" alhora que ha recordat la vinculació de tots els premiats amb la ciutat de Tàrrrega. 🍷



L'aviador que va defensar

Juan Lario Sánchez va morir l'any 2000, a Alcalá de Henares, als 82 anys. No és agosarat dir que cap targari es va assabentar de la desaparició d'aquest madrileny nascut al barri de Las Ventas; de fet, ningú va ser conscient de la seva existència; i tampoc els que segurament li devien la seva pròpia vida, sense assabentar-se.

A primers de maig de 1938 el jove pilot de 20 anys, Juan Lario, reposava convalescent d'una commoció cerebral en una habitació de la «Fonda-Hotel España» de Tàrrrega, front mateix l'estació de tren de la vila. El dia abans s'havia estavellat a Igualada amb un avió biplà Polikàrpov I-15, conegut popularment

com a «Xato», quan el pilotava des de la fàbrica de Sabadell, fins a l'aeròdrom d'Anglesola, on en aquell temps hi havia la base la seva esquadrilla.¹ Sembla que es va salvar d'un pèl. Volant camí de tornada, arran de les teulades de les cases d'Igualada, de sobte es va apagar el motor del seu avió, nou de trinca; mentre veia com la serralada de Jorba s'apropava, amb prodigiosa ostentació de perícia i sort, va mig aterrar sobre uns arbres mentre les quatre ales del biplà se n'anaven desprenent a bocins. Seguidament, van aparèixer un cotxe amb dos soldats de l'arma de l'aviació que van portar al commocionat pilot, a la base de l'Estat Major de l'Aire que

s'ubicava en una masia molt propera, doncs, es podia veure des del lloc on havia caigut l'avió. La mateixa tarda ja se'l va traslladar a l'hotel targari Fonda España, on pernoctava la seva esquadrilla.

Hem pogut esbrinar que els pilots no dormien mai al mateix camp d'aviació, doncs, eren elements molt valuosos i els camps eren objectius de primer ordre pels bombarders enemics, calia allunyar-los. En qualsevol cas, en aquell temps, cap lloc es podia considerar segur. Segons explica el mateix pilot a les seves memòries, la mateixa estació front l'hotel havia estat bombardejada i el mes anterior, es produïren un seguit d'atacs de la Legión Cóndor que varen ser especialment desastrosos. El dia 5 d'abril van matar 22

m memòria històrica



Juan Lario, de 20 anys, membre de la 2a esquadrilla de Xatos.

persones a Tàrrrega, 27 Agramunt, 2 Anglesola i 3 a Claravalls. A Vilagrassa van morir 8 persones; 5 eren de la mateixa família. La por i la desmoralització regnava a Tàrrrega.² Durant els dos dies que Lario va guardar repòs a l'hotel-fonda España, recordava que poc temps enrere estudiava enginyeria de camins i ho compatibilitzava amb el treball de delineant en un despatx d'arquitectura. De sobte, recordava l'enrenou de l'alçament militar i els combats pels voltants de Madrid; on va ser ferit quan lluitava a les files de les milícies populars; i quan, responent a la crida de la República va integrar-se a l'aviació; quan va emprendre aquell viatge en vaixell cap a un desconegut i molt llunyà Azerbaidjan, més enllà del Mar Negre.

Allà, en escassos quatre mesos, havia après a volar i combatre amb un dels més potents avions de caça de l'època: Els polikàrpov I-15 i I-16. Amb aquest escàs aprenentatge s'hauria d'enfrontar als professionals aviadors militars de les legions italiana i alemanya. I així va ser; el febrer de 1938, abans d'arribar a l'Urgell, ja havia entrat en combat als fronts de Terol i Aragó. Ara tocava Catalunya i, mentre ell reposava a Tàrrrega, els seus companys podien estar lluitant sobre Lleida, Balaguer, Tremp o d'altres punts de la rereguarda franquista del front del Segre.

A primeres hores del matí dels primers dies de maig, un avió de reconeixement alemany repetia els seus vols a gran altura per la zona de Tàrrrega i, de tant en tant, deixava anar algunes bombes. Probablement, es tractava d'un Heinkel He-46 conegut popularment com «la Pava». Era un avió que podia carregar fins a 200 quilos de bombes i tripulat per un pilot i un metrallador-bombarder.

Un aparentment, ja recuperat Juan Lario, es va dirigir al seu cap d'esquadrilla proposant-li anar a abatre l'avió enèmic: "...antes que en la tierra empiece a clarejar..." La idea va quallar i a la matinada la patrulla de tres «Xatos» es va disposar a despegar:

«Subiremos hasta 5.000-6.000 metros».

«Abrigaos bien para no pasar frío».

«Nuestro equipo francés de cuero nos protegerá».

«Pues ¡arriba! La única ventaja que tenéis es que vais a tomar el sol antes que nosotros».

El pilot va escriure les seves memòries a la guerra d'Espanya, l'any 1973, i es va referir a aquest episodi emprant un ritme poètic i un llenguatge metafòric:

[...] *La oscuridad deseaba abandonar la tierra cuando tres «Chatos» comenzaron a trepar los espacios con aquella asombrosa facilidad que ningún aparato de aquellos tiempos poseía ¡Bello panorama de variados contrastes de luces aquel que observamos!*

Día despejado y de gran visibilidad nos permitía alcanzar el ya resplandeciente y lejano lienzo del mar difu-

minando la costa catalana con pálidos matices de amarillo y azul. El no muy lejano Montserrat pronto inició a vestirse de escarlata y oro con tibios rasgos platinados. Las nacientes cumbres pirenaicas marcaban el preludio del nuevo día con alguna que otra sonrisa plateada de sus amplios ventisqueros. Hacia el oeste la oscuridad temía retirarse para no descubrir a su protegido que, con incierta seguridad, quizás ya se dirigía hacia Oriente en busca de preciada información enemiga. Precisamente por allí fuimos a su encuentro, no tardando mucho en detectarle. Tranquilo, confiado y resplandeciente por el efecto de los rayos solares, colaba hacia Tàrrrega en régimen de planeo (en días anteriores habíamos observado este sistema sorpresivo). Durante unos segundos doce bocas de fuego³ enviaron al espacio un irresistible potencial de metralla grabando trágicas piruetas sobre el escenario pardo-oscuro de los cercanos montes. Bajamos a desayunar y a calentar nuestros entumecidos músculos. En la altura hacia un frío que pelaba».⁴

En els dies següents una patrulla republicana va sobrevolar Tàrrrega a totes hores perquè esperaven un bombardeig de revenja cosa que ja no va succeir. Després d'aquesta gesta quedava clar que Lario no estava recuperat del tot de l'accident

1. Ll. Orozco, M. Torres. *Memòria Històrica. Espais bèl·lics oblidats: Els aeròdroms de la República a l'Urgell-Segarra*. URTX. Revista d'Humanitats de l'Urgell. Miscel·lània Anual. Tàrrrega. Maig 2002. Num.36

2. J. Ramón Solé. *Els bombardejos de la Legió Còndor a Tàrrrega. El 5 d'abril de 1938. (1)*. Nova Tàrrrega. 16/nov/2018

3. Amb aquesta figura metafòrica «doce bocas de fuego» l'autor es refereix a les 4 metralladores que esgrimia cada «Xato»; sumaven 12 metralladores entre els tres.

4. Del llibre «*Habla un aviador de la República*» de Juan Lario Sánchez. Ed. G. del Toro. 1973. Madrid





Per iniciativa de Lario la patrulla de 3 Xatos va anar a buscar a gran alçada el Heinkel He-46 de la legió Còndor, conegut com 'La Pava', causant dels bombardejos. Aquest aparell tenia capacitat de càrrega de 200 kg de bombes.



'El pingüi que va salvar Tàrraga'. Emblema de la 2a esquadrilla de Xatos.

que havia patit a Igualada, i encara mantenia símptomes postcommocionals que el varen haver d'hospitalitzar a la Clínica Plató de Barcelona on eren tractats els aviadors. Ja no va tornar a la segona esquadrilla de «Xatos», a l'hora que l'ascen-

dien a tinent, el varen destinar a l'aeròdrom de Celrà per pilotar l'avió d'assalt biplà, conegut com a «Delfín». Acabada la guerra va ser internat al camp de Concentració d'Argelers, d'on va intentar fugir un parell de vegades. A

finals de maig, ja des del camp de Gurs, un grup de 50 pilots van ser traslladats a l'URSS, on varen ser benvinguts. Ell va poder exercir de delineant en una fàbrica de maquinària agrícola a Ucraïna, després es va traslladar a Moscou, per cursar estudis de sociologia i allí el va sorprendre l'atac alemany a la Unió Soviètica. Lario va quedar inclòs en un col·lectiu d'aviadors espanyols que va anar a parar a una ciutat al bell mig dels Urals, on s'assajava un projecte de «guerrilla aèria» amb l'objectiu d'enredar als alemanys utilitzant els seus propis avions.





A primers d'abril es van patir bombardejos a l'aeròdrom d'Anglesola i la carretera de Vilagrassa a Tàrraga. El terrible dia 5 a Tàrraga es van comptabilitzar 22 morts, 2 a Anglesola, 8 a Vilagrassa, 3 a Claravalls i 27 a Agramunt.



Lario, a la dreta, considerat el pilot més important que va lluitar al bàndol aliat, va volar amb tota mena d'avions de combat durant la II Guerra Mundial. El van captivar especialment les virtuts del Spitfire Mk-IX que va pilotar a la batalla de Berlín.



Fotografia icònica de pilots espanyols a la siberiana ciutat de Sverlodovsk; actual Lekaterinburg. En un principi no els deixaven entrar en combat, però allí varen aprendre a pilotar tota classe d'aparells capturats als alemanys. Lario a baix al centre. A la seva dreta, José Pascual Santamaria 'Popeye' mort a Stalingrad.



Juan Lario Sánchez va tornar a Espanya l'any 1957. Superat el franquisme se li va reconèixer el grau de coronel de l'Exèrcit de l'Aire amb autorització per vestir l'uniforme.

En secret es van entrenar amb diferents models d'aparells enemics. Després de passar per Moscou, el Caucàs i l'Azerbaidjan; va capitanejar una esquadrilla a la dura batalla de Stalingrad. Utilitzant avions alemanys capturats volaven sobre la zona enemiga sense aixecar sospites o es col·locaven en formació d'escorta, darrere els Junkers. Un bon nombre de transports alemanys varen ser abatuts d'aquesta manera.

Els fronts de guerra se succeïen i Lario és present a Kursk, Kiev i Polònia. Durant la imparable empenta soviètica cap a l'oest va tenir ocasió de provar fins a 21 models diferents d'avions ali-

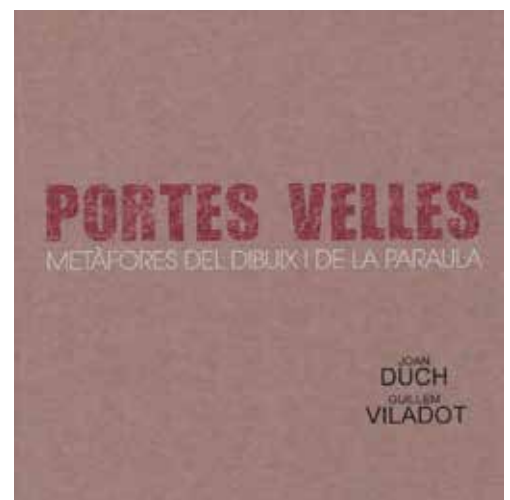
ats; enamorant-se de les qualitats del Spitfire anglès, model que va pilotar en el seu últim combat sobre el mateix Berlín, el 30 d'abril de 1945. El 7 de maig Alemanya va signar la capitulació. Havia comptabilitzat 2.660 vols amb 886 accions de guerra, 97 combats aeris amb 27 derrocaments certificats. Va rebre una Ordre de la Bandera Roja, dues Ordres de l'Estrella Roja, dues Ordres de la Gran Guerra Pàtria i nombroses condecoracions de campanya. A la guerra d'Espanya se li havien comptabilitzat 7 victòries, una era la del bombarder espia alemany de Tàrraga. Ascendit al rang de coronel de l'exèrcit soviètic, va

passar a la vida civil treballant i estudiant a la universitat de Moscou, on es va especialitzar com a traductor i va cursar estudis de ciències polítiques i econòmiques.

El coronel Juan Lario Sánchez, és considerat el més important aviador espanyol que va lluitar a la II Guerra Mundial. Aquell sergent que el 1938 va abatre l'avió alemany que volava amenaçador sobre Tàrraga i les seves contrades. És un fet que abatuda «la Pava» ja no es van patir més bombardejos feixistes fins al mes d'octubre; cinc mesos després. Restí aquest escrit, com a agraïment a la seva heroica figura. 🍷



Guillem Viladot i Joan Duch, inici del projecte *Portes velles*, primera exposició conjunta sobre el tema a la sala d'Art Cal Talaveró, de Verdú. Agost de 1998.



Portada del llibre *Portes velles*, editat pel Grup de Recerques de les Terres de Ponent. Agost de 2022.

Ressenya del llibre:

Portes velles. Metàfores del dibuix i de la paraula

De Joan Duch i Guillem Viladot

El mes d'agost de 2022 es va presentar un llibre d'art i poemes concrets, editat pel Grup de Recerques de les Terres de Ponent, amb la col·laboració de Guimerà.Info. Fou presentat a la sala d'exposicions del Museu de Guimerà, perquè un dels autors, Joan Duch i Mas és fill de la vila de Guimerà. Altrament,

el llibre formava part d'un projecte que l'any 1999 va quedar truncat per la mort de l'artista d'Agramunt, Guillem Viladot. En paraules de Joan Duch, impulsor de la idea i del llibre: *aquesta obra ha de ser un homenatge al meu traspassat amic agramuntí*, atès que l'any 1998, el mateix Viladot, li va lliurar una carta

manuscrita i els poemes originals, en la qual instava Duch a fer realitat aquell projecte editorial que tots dos tenien al cap: *Portes velles*. Una edició que havia de combinar els interessants dibuixos de Joan Duch sobre detalls de portes envellides de Guimerà, amb uns poemes concrets, visuals, curts, de molta vitalitat històrica que havia d'escriure Guillem Viladot.

Passats vint anys d'aquella embranzida intel·lectual, Joan Duch posava en mans del Grup de Recerques de les Terres de Ponent l'edició del llibre i la presentació d'aquest, en mans de l'Associació Guimerà.Info. Posats a la feina, en 2019-2020, i sabedors de la voluntat de Joan Duch de dedicar-li el llibre al seu amic Viladot, no tinguérem pressa a editar-lo, tot esperant a fer coincidir la presentació amb el Centenari de Guillem Viladot 1922-2022.

L'estratègia va ser encertada, i ens donà temps al fet que la M. Teresa Fontanet pogués dissenyar amb tranquil·litat i cura els textos i els dibuixos, aconseguint una qualitat artística excel·lent. A més, poguérem formar part de les activitats vinculades al Centenari de Viladot amb la presentació del llibre amb la col·laboració de Pau Minguet i la Fundació Viladot-Lo Pardal. Iniciativa que després fou recollida pel Centre de Cultura de Tàrrrega en l'entrega dels Premis Culturàlia 2022, dirigits per Antoni Palou, en la qual es lliu-



Presentació del llibre *Portes velles*, al Museu de Guimerà, amb totes les autoritats i autor, Joan Duch. Agost de 2022.

rà el premi a la Fundació Lo Pardal, per la trajectòria i els actes del Centenari de Guillem Viladot.

El que podem dir del llibre és que és una obra d'art, en si mateix. Duch i Viladot varen estar encertadíssims a l'hora de preveure aquest projecte, i el Grup de Recerques, amb la professionalitat de la M. Teresa Fontanet que ha fet reeixir aquesta obra, convertint-la per si mateixa en art, visual i escrit. Quant al concepte artístic en si, del que en podríem destacar, potser millor que els especialistes en diguin la seva: en paraules de Pau Minguet, director de la Fundació Viladot-Lo Pardal, "[...] la porta, de fusta, ferro i xapa és el peatge del secret, el recer de la tertúlia, el teló de vellut del teatre quotidià. Joan Duch les va dibuixar i Guillem Viladot, capgirar [...]".

Josep Vallverdú, com a prologuista, en fa una entrada molt encertada en el sentit de petit país, tot parlant de portes velles de la Vall del Corb i de poemes de Viladot i en ressaltà la seva percepció artística, atès que la mateixa porta revellida s'ha convertit en art "[...] Joan Duch dibuixà filigranades làmines amb tota mena de portes revellides, aplicant-se al mapa infinit de panys, claus, baldes i forrellats. Guillem Viladot escriví epigrames amb molt breu descripció i comentari aparentment verbal, per acompanyar-les una a una. Són quasi haikais [...]".

Lluís Foix, reconegut periodista, escriptor, com a home de la vall del Corb i amic personal dels dos autors, diu explícitament "[...]

que aquest llibre és un luxe cultural que entrellaça el talent de dos artistes de la terra que han trepitjat, han viscut i han estimat [...]". No hi podem estar més que d'acord, les seves paraules ressonen en molts de nosaltres, a més remarca que "[...] Joan Duch ha estat la consciència històrica de la Vall del Corb des de fa més de seixanta anys [...]". Sí, completament d'acord, i en Guillem Viladot de la vall del Sió, també, a més de ser autor de l'imaginari món dels infants de Riella (1965) visualitzat en el Parc de Riella d'Agramunt.

És un llibre per recomanar, per gaudir de l'estètica de l'art i de les metàfores del dibuix i de la paraula de Duch i Viladot. 🍷

fotògraf

jaume Solé

UNA IMATGE,
UN DESIG...

www.jaumesole.com - 629 360 990

34 anys d'història del Concurs de Grups de Teatre Amateur Ciutat de Tàrrrega organitzat per BAT



Anys 1994. Guardó 6è Concurs de Grups de Teatre Amateur Ciutat de Tàrrrega a la companyia L'escotilló G.T. Círcol Catòlic de Vilanova i la Geltrú, per la representació de l'obra: *El cafè de la Marina*, de Josep M. de Segarra.

Les últimes dècades del segle XX van ser l'època d'or del teatre amateur de Catalunya, ja que es duïen a terme molts concursos de grups amateurs de teatre.

A inicis dels anys 80 el grup de teatre BAT Tàrrrega, fundat l'any 1953, va començar a participar en alguns d'aquests concursos, que al llarg obtenint un gran nombre de guardons que reconeixien l'esforç realitzat per part del grup (6 premis a Terrassa el 1983, 6 a Sant Feliu de Llobregat el mateix any, 4 al I Premi Vila d'Olesa el 1984, entre d'altres).

Arran d'aquest èxit i l'experiència d'altres i la mateixa observació, van decidir organitzar, l'any 1984, el I Concurs de Grups Amateurs de Teatre "Ciutat de Tàrrrega", en el que vuit

o deu grups de totes les comarques catalanes podrien posar en escena els seus treballs.

L'any 1998 es va afegir la novetat, molt valorada pels participants, que el guanyador d'aquest concurs tindria l'oportunitat de participar en la Fira de Teatre al Carrer de Tàrrrega, la qual cosa representa una mena de trampolí per aquestes agrupacions amateurs.

enguany el Concurs de Grups de Teatre Ciutat de Tàrrrega arriba a la seva 34a edició, sent actualment un referent en el seu estil al territori de Ponent i un dels certàmens de teatre amateur més veterans de Catalunya, ha portat a escenari més de 200 obres de companyies procedents de tot Catalunya i de la resta de l'Estat.

Al llarg d'aquests 34 anys d'història del concurs han passat actors i actrius que avui en dia són coneguts arreu de Catalunya, entre els quals destaquen els periodistes Xavier Grasset i Gemma Nierga.

Val a dir que, l'any 1988 i entre el 1990 i el 1993, per qüestions no del tot definides, el concurs va patir una parada. Algunes de les persones que llavors treballaven en l'organització del concurs afirmen que va ser perquè la platea del Teatre Ateneu es trobava en obres. I, a més a més, durant la primera dècada el certamen se celebrava a finals d'any, pels voltants d'octubre, i justament durant aquell període s'estaven duent a terme negociacions per part de l'organització amb la regidoria de



Anys 1999. Guardó 9è Concurs de Grups de Teatre Amateur Ciutat de Tàrraga a la companyia L'escotilló G.T. Círcol Catòlic de Vilanova i la Geltrú, per la representació de l'obra: *Les papallones són lliures*, de Leonard Gershe.

presentant el Carnet Jove. Aquesta edició s'ha organitzat també una campanya per aconseguir vals de descompte de 4 euros si vas a les funcions amb un/a acompanyant. Els establiments col·laboradors en què es poden obtenir descomptes són: D'Tapes, Nostàlgics i Cafeteria Ateneu, Limo Gastrobar, Punt de Trobada i La Cova de Rocallaura, que per primera vegada se suma a la campanya un establiment de fora de Tàrraga.

El pressupost destinat a aquest esdeveniment sol girar al voltant de 10.000 euros i compta amb el suport de la Regidoria de Cultura de l'Ajuntament de Tàrraga, l'Institut d'Estudis Ilerdencs de la Diputació de Lleida i el Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya.

Dissabte 6 de maig es clourà el concurs donant a conèixer els/les guanyadors/es de les diferents categories.

Cultura que hi havia llavors, per canviar les dates, que finalment va acabar acordant la celebració d'aquest entre el Carnaval i Setmana Santa.

A partir del 1994 no s'ha tornat a frenar cap més any, a excepció del 2020, que a causa de la pandèmia, encara que es va intentar dur a terme, van haver d'ajornar-lo per l'any 2021. Aquesta 34a edició, sota el nom Nits de Comèdia, l'organització del concurs ha apostat, un any més, pel gènere de la comèdia, ja que els 6 grups seleccionats representen obres dels diferents estils del gènere de la comèdia. En aquesta edició han sigut 46 els grups que s'hi han presentat amb 50 obres per a seleccionar, totes provinents d'arreu de Catalunya. El concurs sol comptar amb una gran afluència de públic, l'any 2022 van assistir a les 6 funcions del Concurs unes 1700 persones, xifra que es preveu mantenir o fins i tot augmentar amb la posada en funcionament de la venda d'entrades en línia a través de la pàgina web www.bat-teatre.net a partir del 20 de febrer.



Anys 2019. Entrega de premis del Concurs de Teatre Amateur Ciutat de Tàrraga. El guanyador va ser Pierrot Teatre de Centelles amb l'obra *Els Rústegues*

L'abonament per poder gaudir de les 6 representacions costa 30 euros i es pot reservar anticipadament a la Botiga del Museu del C/ Major, 11. El preu individual per cada funció és de 7 euros l'entrada general i a 5 euros

Tal com estableixen les bases del concurs el grup participant guanyador del premi al millor grup de teatre actuarà a la pròxima edició de FiraTàrraga el mes de setembre. 🍀

OBRES SELECCIONADES PER A LA NOVA EDICIÓ DEL CONCURS D'AQUEST ANY

34è CONCURS DE GRUPS DE TEATRE CIUTAT DE TÀRRAGA 2023

<p>NITS DE COMÈDIA</p> <p>GRUP DE TEATRE BAT TEATRE ATENEU DISSABTES 21:00h</p>	<p>NIT DE SANT JOAN</p> <p>PAM TEATRE Terrassa 25 Febrer</p>	<p>CÀSTING</p> <p>LIRA VENDRELLenca El Vendrell 4 Març</p>	<p>AVUI NO SOPEM</p> <p>ASSOCIACIÓ ENCERT Sabadell 11 Març</p>	<p>QUE VE EN PITARRA!</p> <p>ONZE AL TEATRE St. Quirze del Vallès 18 Març</p>	<p><i>La canço de les Mentides</i></p> <p>PARANYS St. Joan de Vilatorrada 25 Març</p>	<p>DINER (MOLT) NEGRE</p> <p>JOVENTUT LA FARÀNDULA Sabadell 1 Abril</p>
---	--	--	--	---	--	---

Descobertes de l'entorn: Estanys de Basturs una connexió planetària (19 de juny de 2023)

Treva temporal de calor en aquest primerenc estiu asfixiant, la descoberta d'avui serà inèdita, geològica, al Pallars Jussà i als Estanys de Basturs, a la Conca Dellà. Enfilem la C14 fins a Artesa de Segre, greument castigada per les flames de l'incendi de Baldo-mar que encara no està controlat, travessem el port de Comiols i a la baixada, passat Isona, trenquem pel desviament de Sant Romà d'Abella i després, cap a l'esquerra, per una petita pista que ens du als estanys. Ens espera el geòleg Jordi Panisello, que ens guiarà en aquesta descoberta científica. L'objectiu: els dos estanys, el gran i el petit. Són d'origen càrstic (com els de Montcortès i Banyoles) i s'alimenten d'aigües subterrànies. Des d'una passarel·la de fusta, contemplem l'estany gran, de forma rodona, color verd o a vegades blau per la tonalitat de les algues; té 60 metres de diàmetre i 15 de profunditat; una tortuga ens observa atentament i aviat s'amaga cap a les profunditats. Aquests estanys s'han format per la dissolució de la roca calcària, fet que condiciona aquest bell espai natural amb una flora i fauna única. El geòleg afirma que l'estany gran es troba en la seva fase de maduresa i el xic en la joventut, en la seva evolució. A més, a la mateixa zona se'n troben quatre o cinc més que estan en la fase final, la seva mort, com són els doms de tova calcària situats al Mont de Conques. Aquest component calcari els va envoltant d'una crosta mineral, que els va cobrint progressivament fins a amagar-los del tot formant una mena de cràters anomenats doms. Aquestes són formacions geològiques úniques a Europa i que han servit d'estudi als científics en les seves investigacions geològiques al planeta Mart. En la seva superfície concretament dins del cràter Crommelin, s'han descobert unes estructures molt sem-



blants, en forma de dom, les quals podrien tenir origen en antigues surgències d'aigües i, per tant, essent formes anàlogues a les estructures pallareses, d'aquí la connexió planetària.

L'entorn on s'enclaven els estanys és singular: després de travessar camps de conreu de blat i ordi, secans calorosos propis de la conca de Tremp, trobem aquest oasi verd dels dos estanys en un ecosistema propi, envoltats de bosc de

ribera: salzes, bedolls, verns, àlbers, pins i avets, franquejats per boixos, grèvols i falgueres que atorguen al lloc un microclima fresc dins el seu perímetre. A continuació vam visitar el segon estany, el més petit, que només es podia divisar des de la llunyania, des d'una talaia de fusta a la qual s'accedeix per unes escales. Des de dalt divisem l'estany amb el seu canal de reg i tota la conca de

2)




Bosc que envolta l'Estany de Basturs.



Estany gran de Basturs.

Tremp: el congost d'Abella de la Conca, el castell d'Orcau i al fons, les portes del Pirineu. Quan tornem enrere, seguim el recorregut circular de l'estany gran, endinsant-nos de nou en aquest microclima, refrescant-nos de nou després de copsar de nou la diferència de temperatura. El sender que voreja l'estany immers en aquest bosc de ribera, ens apropa de nou a la zona de pícnic, on el Jordi, ens acaba d'explicar tota l'evolució geològica del

territori: ens ensenya on està situat el dom de Conques (l'estany mort semblant a un cràter) així com els altres que no podem visitar per les rigoroses temperatures i prohibicions d'accés a raó dels incendis. Visitem després Figuerola d'Orcau i anem a dinar a l'Hotel Terradets amb una vista panoràmica al llac de Cellers. La descoberta d'avui ha estat espectacular, científica i ecològica que

ens mostra les meravelles naturals que tan a prop tenim i no sabem valorar. Descoberta autèntica que recomanem a tots als que us agrada la muntanya i que sovint aneu al Pirineu. Desvieu-vos passat Comiols en la vostra ruta cap a La Pobla i en només 10 minuts, podreu descobrir aquesta meravella amagada i amb una connexió planetària amb Mart, científicament acreditada. 

Pira - Espadats del riu Anguera (17 de març de 2019)

Dia radiant, primavera en estat pur: la descoberta d'avui es portarà al cor de la Conca de Barberà, a Pira. Sortim de Tàrraga per la C14, a Solivella en desviem cap a l'esquerra en direcció Sarral i el primer trencall a la dreta ens du directament a Pira. Esmorzem en una zona de lleure vora el riu Anguera, l'autèntic protagonista d'avui. És un afluent del riu Francolí, i avui tenim sort, les pluges de la tardor han permès que el paisatge de ribera presenti el millor escenari per la caminada. El recorregut és interessant, és un espai fluvial: seguirem el camí conegut com "els espadats del riu Anguera", un espai natural enfonsat en una mena de petit canó, amb unes parets d'argila que prenen un color vermellós, que contrasta amb el verd-blau del riu que llisca per tot el petit congost. La vegetació és exuberant, xops, àlbers, freixes, oms, es combinen amb altres espècies no vinculades a aquests espais, com el pi blanc i alzines, configurant un entorn privilegiat on es respira natura. El sender, entaforat al fons dels espadats, és envaït pel riu Anguera, ens obligarà a travessar-lo fins a 6 vegades; en tot el recorregut, no hi ha cap pas condicionat per sortejar-los. Els primers passos són els més fàcils, només cal acumular pedres i petits troncs per creuar el riu. Els canyissars es van alternant al nostre pas, però els darrers, ja són més complicats. Això ens obligarà a trobar solucions imaginatives, com la de trafegar un tronc de pi caigut, per poder travessar el riu sense mullar-nos, unint així les dues ribes. Alguns, no han volgut fer equilibris i han optat per mullar-se directament els peus, l'aigua estava freda si bé el caliu del matí ha assecat aviat l'humit calçat. El final del congost ens reserva dues sorpreses: un toll d'aigua sota roques calisses, que eixampla el riu en aquell lloc, on l'aigua es pren un petit descans; i la segona, una troballa, un pont romànic conegut per "pont d'Ollers", bastit sobre el riu Anguera, amb un sol ull i un arc de mig punt lleugerament apuntat, de pedra vista, amagat per la copiosa vegetació. En el seu entorn, no hi ha rastres de cap camí, el que ens fa pensar que era un aqüeducte pel pas d'aigua -els romans eren uns mestres en aquestes arts-. Seguim



Pira . Església de Sant Salvador al fons.



Espadats del riu Anguera.



Pont del riu Anguera.



Cami cap a Pira.

el camí i girant 180 graus, pugem fins dalt, refent el camí cap a Pira, però per dalt del petit congost: el conreu de secà, contrasta amb la vegetació de ribera del riu, ordi, oliveres, ametllers i molta vinya, amb la coneguda varietat "Trepà". A mig camí, trobem una font, que data de 1891, de pedra, on brolla aigua fresca que ens alleugera la tornada. Enmig dels

ametllers florits i les vinyes, a l'entrada del poble, s'ubica el celler Carles Andreu, experts en tractar "el Trepà", varietat autòctona de vinya de la Conca de Barberà, que dona un vi lleuger i afruitat, un dels millors vins rosats que ens dona la nostra terra. Arribem a Pira, i anem fins a Solivella, tornem a dinar al restaurant Cal Paulet.

La descoberta d'avui ha estat aventurera i un xic agosarada en un espai natural excepcional, en una gorja encaixonada que fa el riu Anguera després del seu naixement prop de Sarral. Ha trencat la rutina de les nostres descobertes aportant una nova visió d'aquests espais desconeguts, i propers, que us volem atansar. 🍷



Riu Anguera.

Molins fariners de Sant Martí de Maldà i de la Vall del Corb (2)



Maldà al fons.



cantonades de pedra, sobretot la de l'entrada, que encara conserva una torre -d'aquí el seu nom-. El mas rural va ser successivament ampliat, substituint la pedra per la tàpia, pedra que només es conserva a les cantonades de l'edifici; aquest molí és més gran que el de la Sinoga, integrat ja en una construcció agrícola que com l'ermita també precisa d'una intervenció urgent; resseguim la sèquia Gran o Molinal que unia tots els molins que s'enfilen cap a Bellpuig, voregem la bassa. Poc a poc va canviant el paisatge: de secà a vegetació de ribera, molts canyissos vora el riu Corb. Enfilem el camí de la Fogonussa, fins al tercer molí, el del Fontova, molt a prop de Belianes, sota el domini d'un altre senyor, el baró de Maldà però també en runes. Aquest és diferent, és un conjunt de molí, habitatge i capella, del s. XVII-XVIII, greument malmès per la rubinada de Santa Tecla també, de la que encara no s'ha recuperat, si bé la part del molí, mig enterrada, encara es conserva en bon estat, no així la resta de construcció que també reclama una intervenció urgent; el camí ens durà fins a Maldà, davant de la nova farinera de la família Culleré, testimoni de l'actual indústria farinera; dinem a Maldà, al cafè Centre.

La descoberta d'avui ens fa reviure l'evolució de la indústria farinera, els antics molins i els nous, els estralls de la riada de Santa Tecla, la necessitat d'intervenció urgent per conservar aquestes joies del nostre passat, reflexions que us traslladem per a que tots hi pensem, el nostre patrimoni arquitectònic s'ha de preservar

Fred apaivagat amb sol, agradable; la descoberta d'avui serà comarcal, Urgell, Vall del Corb i molins fariners; anem fins a Sant Martí de Maldà. Esmorzem al Foment on ens esperen en Miquel Torres i la Pilar López que seran avui els nostres guies; ens dona la benvinguda també en Gerard Balcells, Alcalde de Sant Martí i President del Consell Comarcal de l'Urgell, un bon inici.


Resseguim els carrers de la vila, carrer Major, plaça de la Font i sortim per ponent, cap a l'ermita de Sant Roc: sorprenent és poc, és l'única ermita barroca de la comarca, s. XVIII de nau única amb cúpula de tambor i unes arcades frontals on consta el nom de l'impulsor, la família Torrent; el temps ha estat cruel amb ella i avui es troba francament deteriorada, una joia del barroc que crida amb urgència llur restauració. Travessem el canal Segarra-Garrigues, les oliveres i ametllers flanquegen el camí de secà que ens durà al primer molí, el de la Sinoga. Bastit

el segle XIII, sota els dominis del baró de Bellpuig, magníficament conservat gràcies a l'esforç d'en Jaume Torres, que pedra a pedra, substituint la tàpia, l'ha recuperat amb molt esforç, esborrant els estralls que la riada de Santa Tecla va causar a tota la vall; és un molí fortificat, els baixos alberguen el molí, amb una sala de moles en dos nivells, coberts per una volta apuntada formada per carreus on encara es poden apreciar les signatures dels picapedrers; la planta baixa i la planta alta són residencials, i donen pas als merlets superiors del castell-molí, una panoràmica espectacular de tota la plana d'Urgell, un clar exemple de molí fariner. A pocs metres, cap al sud-est, visitem el segon molí, conegut com el de la Torre, molí medieval del s. XIII, també sota el domini del senyor de Bellpuig, conserva el molí als baixos, la sala de molta coberta amb volta de canó sota la qual encara es conserva el carcabà, molt deteriorat i cobert encara per les runes de l'última riada; en destaca la casa de pagès i les

3 de gener de 2022)



Molí de la Torre del segle XIII.

per les futures generacions, per a que pugin entendre d'on venim i on volem anar; el Grup de Recerques de les Terres de Ponent i en Miquel Torres així ho fan. Encantats amb la guia Pilar López, la podeu seguir a instagram: [@ruralejant](#) 



Molí de la Sinoga del segle XIII.



Molí de la Fontova del segle XVII - XVIII, a les afores de Belianes.

CENTRE CULTURAL TÀRREGA

www.culturaltarrega.org

TÀRREGA

Visiteu la nostra web



Voleu ser socis del Centre Cultural ?

Butlleta de subscripció



Nom i cognoms				Soci:	
Domicili		Població		C.P.	
Província		Telèfons			
DNI		E-mail			

Número de compte: Banc o Caixa

IBAN: Ent: Suc: DC: Número de compte:

La quota serà de 20 € · Sereu atesos amb un correu de conformitat · Gràcies per la vostra subscripció.